

ความขัดแย้งภายใน SAARC

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ว่าด้วยความสำคัญในปัญหาความขัดแย้งภายใน SAARC ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงปลอดภัยระดับโลกในหลายประเด็นปัญหา รวมทั้งความเป็นเอกภาพของ SAARC ดังนั้น ผู้วิจัยจะขอสถาปัตยกรรมเรื่องความขัดแย้งภายใน SAARC ในหัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้ คือ (1) สภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองและยุทธศาสตร์ในเอเชียใต้ (2) นโยบายความมั่นคงปลอดภัยในมุมมองของแต่ละประเทศ (3) ความขัดแย้งภายใน SAARC

4.1 สภาพแวดล้อมทางด้านการเมืองและยุทธศาสตร์ในเอเชียใต้

ลักษณะทางภูมิยุทธศาสตร์ (The Geostrategic Situation) ที่สำคัญ และได้รับการยอมรับโดยทั่วไปก็คือ ปากีสถาน บังคลาเทศ เนปาล ศรีลังกาและมัลดีฟส์ ตั้งอยู่ในดินแดนรอบนอกของอนุทวีป โดยมีอินเดียเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ กล่าวคืออินเดียเป็นประเทศเดียวเท่านั้น ที่มีพรมแดนร่วมกับรัฐอื่น โดยครอบคลุมพื้นที่ถึง 73.4 % ของพื้นที่รวมภายในภูมิภาค มีประชากรเป็นจำนวน 76.5 % ของประชากรรวมในภูมิภาค และผลผลิตรวมแห่งชาติมีจำนวน 97.2 % (Europa World Yearbook 1989: Vol 1-2) นอกจากนี้สมรรถนะทางด้านการทหารก็ยังมีลักษณะของการเป็นศูนย์กลางของอำนาจด้วยเช่นกัน

โครงการร่วมมือใดๆ ในระดับภูมิภาค จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยถ้าปราศจากการมีส่วนร่วมและการเป็นศูนย์กลางของอินเดีย สภาพเช่นนี้ได้อ้างอิงจากข้อเท็จจริงต่างๆ ที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกภายใต้ความร่วมมือเหล่านั้นอย่างเท่าเทียมกัน (S. Salahuddin 1985: 12) ดังที่อดีตนายกรัฐมนตรีของอินเดีย นางคานธี ได้กล่าวสุนทรพจน์ตอนหนึ่งในที่ประชุมสุดยอดของกลุ่ม CANCUN 22 ประเทศ ความว่า "...มิตรภาพจะไม่มีคุณค่าเลยถ้าปราศจากความเท่าเทียมกัน ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นความรู้สึกร่วมสมัยที่ทุกมุมโลกทั้งในแอฟริกาเอเชีย และลาตินอเมริกา..." (I. Gandhi 1981: 4)

อย่างไรก็ตาม ความเท่าเทียมกันที่ได้รับการกล่าวอ้างถึงนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อทัศนคติของอินเดียที่มีต่อเพื่อนบ้านเลย กล่าวคือ การดำเนินนโยบายทางการทูตของอินเดียต่อประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียใต้ ค่อนข้างจะมีลักษณะที่ถูกกำหนดโดย แนวความคิดแบบทวิภาคี

(Bi-Lateralism) ซึ่งอาจารย์ศุภวัฒน์ฝ่ายที่ 3 ที่เข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะบทบาทขององค์การสหประชาชาติ ตัวอย่างเช่น อินเดียได้จำกัดขอบเขตความขัดแย้งไม่ให้เนปาลเข้ามามีส่วนร่วมในปัญหาการแบ่งแยกแม่น้ำคงคา ระหว่างอินเดียกับบังคลาเทศความพยายามของอินเดียในลักษณะนี้ ได้ทำให้เกิดความสงสัย ๑ให้กับประเทศเพื่อนบ้านของอินเดียว่าเป็นคำประกาศของอินเดียในลักษณะเช่นเดียวกับ "ลัทธิมอนโร" (Monroe Doctrine) (R.B. Rais 1984: 7)

การที่มีอินเดียเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ การเมืองและยุทธศาสตร์ในเอเชียใต้ ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าและการทางด้านการทูตและกระบวนการตัดสินใจทางด้านความมั่นคงและการเมืองของปากีสถานศรีลังกาและบังคลาเทศซึ่งแสดงออกถึงความกลัวที่จะถูกครอบงำโดยอินเดีย ความไม่สมดุลย์ในขนาดของดินแดน ประชากรและอำนาจได้ผลักดันให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมเพิ่มขึ้นภายในภูมิภาคขึ้นโดยเฉพาะในประเทศเล็กา ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการความร่วมมือในระดับภูมิภาค

ความรู้สึกชาตินิยมรวมทั้งพื้นฐานของความหวาดระแวงที่จะถูกครอบงำโดยอินเดียได้กลายมาเป็นจุดศูนย์กลางของการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน สงครามระหว่างอินเดียและปากีสถานเกิดขึ้นภายหลังจากการที่มีการแยกออกเป็นประเทศปากีสถานเพียงอาทิตย์เดียวในปัญหาแคชเมียร์ทำให้ทั้งสองประเทศมีความรู้สึกเป็นศัตรูซึ่งกันและกันความรู้สึกนี้ก็ยังไม่ยุติลงไปเลยจนถึงปัจจุบันความหวาดกลัวอินเดีย (India Phobia) ได้ผลักดันให้ปากีสถานเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ SEATO และ CENTO (ปัจจุบันนี้ทั้ง 2 องค์การยุบเลิกไปแล้ว) ปากีสถานเข้าร่วมใน 2 องค์การพันธมิตรร่วมป้องกันที่สหรัฐให้การสนับสนุนนี้ไม่ใช่เพราะความหวาดกลัวต่อภัยคอมมิวนิสต์ แต่เหตุผลหลักก็คือผู้นำของปากีสถานมองว่าการร่วมมือกับสหรัฐนั้นจะเป็นร่มเงาที่สามารถต่อต้านการขยายตัวของอินเดีย (M.R. Shelley 1979: 112) นอกจากนี้เนื่องจากความจำเป็นทางการเมืองที่บีบบังคับให้ผู้นำปากีสถานใช้ประเด็นปัญหาความกลัวที่มีต่ออินเดีย เป็นประเด็นในการสร้างฐานอำนาจของผู้นำให้มั่นคงรวมไปถึงการปฏิเสธที่จะให้มวชนมีส่วนร่วมในรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย กลยุทธ์ในการฉวยโอกาสดังกล่าวนี้ ก็ยังฝังแน่นอยู่กับการกำหนดนโยบายต่างประเทศของปากีสถาน (Atiur Rahman 1986: 16)

ในขณะที่ปากีสถานกลายเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับสหรัฐมากที่สุดในเอเชีย (M.A. Khan 1969: 130) อินเดียได้ตอบโต้โดยการผูกพันตัวเองกับสหภาพโซเวียตซึ่งนำไปสู่การลงนามใน

สนธิสัญญาสันติภาพมิตรภาพและความร่วมมือระหว่างอินเดียนับกับสหภาพโซเวียตในวันที่ 9 สิงหาคม ค.ศ.1971 ในช่วงระหว่างสงครามแยกตัวเป็นอิสระของบังคลาเทศโดยมีอินเดียให้การสนับสนุน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้เอง ที่อหิมหาอำนาจได้ถูกดึงเข้ามามีส่วนร่วมในเอเชียใต้ เนื่องจากความหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำของทั้งสองประเทศ อินเดียและปากีสถานได้ ทำสงครามต่อกันถึง 3 ครั้งที่สำคัญ คือ ปี ค.ศ.1948 และ ค.ศ.1965 และสงครามในปี 1971 นี้เองเป็นตัวชี้ที่สำคัญว่า อินเดียได้กลายมาเป็นมหาอำนาจที่สำคัญในเอเชียใต้โดยเฉพาะ เหตุผลแต่ดั้งเดิมที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถาน ก็คือความเป็นศัตรูกันระหว่าง ชาวจีนและชาวมุสลิม รวมทั้งปัญหาแคชเมียร์ ซึ่งในปี ค.ศ.1990 ปัญหานี้ได้รุนแรงขึ้นอีกจน เกือบจะกลายเป็นสงครามระหว่างอินเดียและปากีสถาน ครั้งที่ 4 และในปัจจุบันนี้ยังรวมมูลเหตุ ของความขัดแย้งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงเข้าไปในการเมืองของอีกประเทศหนึ่ง ด้วย อาทิเช่น การที่ปากีสถานให้การสนับสนุนลับๆต่อขบวนการก่อการร้ายในรัฐบันจาบและ แคชเมียร์ของอินเดีย และการที่อินเดียให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านเผด็จการในปากีสถานเป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไปถึงปัญหาการแข่งขันกันในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะ สงครามและสันติภาพภายในภูมิภาคซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดีย และปากีสถานเสื่อมโทรม ลงไปอีกในระดับหนึ่งโดยเฉพาะในเรื่องที่ปากีสถานได้ผลิตอาวุธนิวเคลียร์รวมทั้งการที่ปากีสถาน ได้เป็นผู้นำประเด็นปัญหาอัฟกานิสถานมาเป็นข้ออ้างที่อินเดียมองว่าเป็นการร้องขอความช่วยเหลือ จากมหาอำนาจตะวันตกทั้งทางด้านอาวุธและด้านการเงิน เป็นต้น

4.2 นโยบายของความมั่นคงปลอดภัยในมุมมองของแต่ละประเทศ

ภูมิยุทธศาสตร์ที่มีมาแต่เดิม (Traditional Geostrategic) ของเอเชียใต้ถูก กำหนดโดยความหลากหลายในลักษณะของความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ภายในภูมิภาค เนื่องจากที่ทั้งภูมิภาคได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยกำแพงธรรมชาติที่ปิดกั้นตัวเองออกจากโลก ภายนอก ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยทั้งหลายจึงเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในภูมิภาคที่เป็นตัวกำหนดที่ สำคัญ ลำดับสำคัญของปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในเอเชียใต้ตั้งแต่ในอดีต เรื่อยมาถูกกำหนดโดย การมองภัยคุกคามที่มาจากอินเดีย

ความเป็นศัตรูกันระหว่างอินเดียและปากีสถานรวมทั้งการแข่งขันกันทางด้านอาวุธ ระหว่าง 2 ประเทศนี้ก็เป็ประเด็นสำคัญที่ความ เกี่ยวพันกับความมั่นคงปลอดภัยภายในอนุทวีป อินเดียมองปากีสถานว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่น่าภัยคุกคามจากภายนอก เข้ามาในภูมิภาคในระดับแรก

คือ สหรัฐ และต่อมาคือจีน จวบจนถึงปี ค.ศ.1960 ทั้งอินเดียนและปากีสถานต่างก็ต้องการให้จีนวางตัวเป็นกลาง และจำกัดบทบาทที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการของเอเชียใต้โดยสนับสนุนให้มีการดำรงสถานะของอินเดียนเป็นหน่วยการปกครองที่มีลักษณะกึ่งปกครองตนเอง (Semi-Autonomous Entity) แต่ความสัมพันธ์ที่เลื่อมทราวมลระหว่างจีนและอินเดียนรวมทั้งสหรัฐกับสหภาพโซเวียตในช่วงปี ค.ศ.1962 ได้เปลี่ยนแปลงท่าทีของอินเดียนที่มีต่อปากีสถาน

สำหรับอินเดียนั้นจีนเป็นภัยคุกคามจากภายนอกที่สำคัญต่อความมั่นคงปลอดภัยของอินเดียน และความจำเป็นที่จะต้องดึงสหภาพโซเวียตเข้ามาเป็นพลังดวงคู่ด้วยกับจีน ประเด็นนี้ได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่ออินเดียน ซึ่งได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียนและสหภาพโซเวียต มีลักษณะของความสำคัญร่วมกันทางด้านยุทธศาสตร์

ทางด้านปากีสถาน จีนเข้ามาแทนที่สหรัฐ ในปี ค.ศ.1963 ในฐานะที่เป็นแหล่งของการให้การสนับสนุนจากภายนอกที่สำคัญ ในปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดียนกับปากีสถาน แต่ถึงอย่างไรก็ตามมิตรภาพระหว่างปากีสถานกับสหรัฐและกับจีน ก็ไม่ได้ช่วยอะไรมากนักสำหรับปากีสถาน นอกจากการให้ความสนับสนุนทางด้านขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะในช่วงสงครามระหว่างอินเดียนกับปากีสถาน ในปี ค.ศ.1971 ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการแยกตัวเป็นประเทศเอกราชของบังกลาเทศ นอกจากนี้ การที่สหภาพโซเวียตยกกองทัพเข้าไปในอัฟกานิสถาน ในปี ค.ศ.1979 ได้เปลี่ยนแปลงสภาพทางภูมิยุทธศาสตร์อย่างรุนแรง และได้นำไปสู่การฉวยโอกาสของผู้นำปากีสถานในการขยายฐานอำนาจให้เพิ่มมากขึ้นอินเดียนถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการที่สหภาพโซเวียตเข้าไปแทรกแซงกิจการของประเทศอื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้เห็นด้วยกับวิธีการของปากีสถานในการจัดการกับสถานการณ์นี้ ความแตกต่างกันในมุมมองในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการที่สหภาพโซเวียตแทรกแซงเข้าไปในอัฟกานิสถานและนโยบายสำคัญทางด้านความมั่นคงปลอดภัยของเอเชียใต้ได้เพิ่มความสลับซับซ้อนกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ตึงระหว่างอินเดียนกับปากีสถานมากยิ่งขึ้น

สำหรับศรีลังกา ในปี ค.ศ.1971 ได้สนับสนุนมติสหประชาชาติเสนอให้มหาสมุทรอินเดียนเป็นเขตสันติภาพ (Indian Ocean as a Zone of Peace) มติดังกล่าวได้มีการเรียกร้องให้อภิมหาอำนาจเข้าร่วมปรึกษาหารือกันอย่างเร่งด่วนกับรัฐชายฝั่งของมหาสมุทรอินเดียน เพื่อยุติการขยายกองทัพเรือของอภิมหาอำนาจใดที่จะเข้ามาในภูมิภาคนี้รวมทั้งมีการเสนอให้เรือถอนฐานทัพเรือ สิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการติดตั้งอุปกรณ์หนัก (Hard Ware) ออกไป นอกเหนือจากนั้นยังได้เรียกร้องให้มีการติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายสูงในมหาสมุทรอินเดียน และการไม่อนุญาตให้มีการใช้กองเรือรบและเครื่องบิน เพื่อการคุกคามว่า

จะใช้อำนาจหรือใช้อำนาจในการทำลายต่อรัฐใดๆในภูมิภาค อย่างไรก็ตามก็รัฐต่างๆ ภายในภูมิภาค ก็ยังไม่มีความจำกัดความ รวมทั้งการตีความข้อเสนอว่าด้วยเขตสันติภาพที่มีลักษณะร่วมกัน รัฐเล็กๆ เกรงว่าถ้าปราศจากอภิมหาอำนาจ ในมหาสมุทรอินเดียแล้ว จะเกิดช่องว่างแห่งอำนาจ และ อินเดียก็จะเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ จึงไม่น่ายืนยันเท่าใดนักในปัจจุบัน เนื่องจาก ปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา และมัลดีฟส์ มองว่า ภัยคุกคามที่ใหญ่หลวงนี้มาจาก กองทัพเรือของอินเดียมากกว่า ภัยคุกคามจากกองทัพเรือของอภิมหาอำนาจเสียอีก และในทางกลับกันอินเดียก็มีความสงสัยในท่าทีของศรีลังกา ที่อาจจะให้ความร่วมมือกับกองทัพเรือของอภิมหาอำนาจใดๆ ในมหาสมุทรอินเดีย (A.I Akram 1984: 10)

ในบริบทของปัญหาความมั่นคงปลอดภัยทางตอนเหนือของอนุทวีป เนपालไม่เห็นด้วยกับ ทรรศนะของอินเดียที่เสนอให้เนपालเป็นเขตของความมั่นคงปลอดภัยส่วนหนึ่งของอินเดียในแถบ เทือกเขาหิมาลัยซึ่งได้รับการตอบโต้จากษัตริย์ทิเบตที่เสนอให้เนपालเป็นเขตสันติภาพ แทนที่ ข้อเสนอของอินเดียที่ต้องการให้เนपालเป็นเขตความมั่นคงปลอดภัยส่วนหนึ่งของอินเดีย ข้อเสนอของษัตริย์ทิเบตดังกล่าวได้รับการรับรองจาก 67 รัฐ แต่อินเดียก็ยังไม่ให้การรับรอง (A.T. Sheikh 1985: 10) นอกจากนี้ข้อเสนอที่ให้อาเซียนได้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ก็ ต้องประสบกับความล้มเหลวเนื่องจากอินเดียไม่มีความตั้งใจที่จะยุติการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งยังไม่ยอมลงนามในสนธิสัญญาห้ามเผยแพร่อาวุธนิวเคลียร์ (Non-Proliferation Treaty) ที่เสนอโดยปากีสถาน ดังนั้นความร่วมมือไม่บรรลุผลเป็นขั้นเป็นอันเท่าใดนัก จาก สภาพการณ์ดังกล่าวข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าประเด็นปัญหาทางด้านความมั่นคงปลอดภัยในมุมมอง ของเนपालบังคลาเทศศรีลังกาและภูฏานมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับปากีสถาน กล่าวคือ ภัยคุกคามที่ มาจากอินเดียนั้นมีมากกว่าภัยคุกคามที่มาจากมหาอำนาจจากภายนอก (External Powers) (Atiur Rahman 1986: 21)

มุมมองความมั่นคงปลอดภัยดังกล่าวข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงความยุ่งยากในการที่จะ ให้ SAARC รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ดังนั้นความจำเป็นขั้นแรก ก็คือจะต้องขจัดความกลัวและความไม่ไว้วางใจระหว่างกันให้หมดไปซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่ด้วยข้อจำกัดแห่งเวลา งานวิจัยนี้จึงไม่อาจวิเคราะห์ลึกกลงไปในประเด็นนี้ได้

4.3 ความขัดแย้งภายใน SAARC

ความที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ปัญหาความขัดแย้งภายใน SAARC นั้นขึ้นอยู่กับความแสดงบทบาทของประเทศที่มีความสำคัญ 4 ประเทศ ซึ่งได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ และศรีลังกา ดังนั้นในเบื้องต้นนี้สามารถแบ่งความขัดแย้งภายใน SAARC ออกเป็น 4 กลุ่มที่สำคัญได้แก่

- 4.3.1. ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถาน
- 4.3.2. ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและบังกลาเทศ
- 4.3.3. ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและศรีลังกา
- 4.3.4. ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและประเทศเพื่อนบ้านที่มีขนาดเล็ก ได้แก่

มัลดีฟส์ เนปาล ภูฏาน

4.3.1 ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถาน

ปากีสถานเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด โดยเฉพาะการเป็นประเทศจุดแบ่งระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Southwest Asian) ซึ่งมีดินแดนติดต่อกับอ่าวเปอร์เซีย นอกจากนี้ปากีสถานยังมีดินแดนติดกับสหภาพโซเวียต และจังหวัดซินเจียงของจีนอีกด้วย ในขณะที่ปากีสถานถูกจัดไว้ให้อยู่ในกลุ่มประเทศของเอเชียใต้ แต่ในบางครั้งนักวิชาการยังรวมปากีสถานเข้าไปอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย (South West Asian) จากสภาพทางยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ ปากีสถานจึงมีแนวโน้มที่จะสถาปนาความสัมพันธ์กับรัฐมุสลิมทางทิศตะวันตกมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านภายในอนุทวีป ซึ่งมีชาวฮินดูเป็นชนส่วนใหญ่ (Francis Robinson 1989: 249) และนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1971 ที่มีการแยกตัวของปากีสถานตะวันออกเป็นบังกลาเทศแล้วปากีสถานได้ขยายความร่วมมือกับรัฐมุสลิมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มมากขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ แต่ถึงอย่างไรก็ตามปากีสถานก็ประสบกับความยุ่งยากในบริบททางด้านการเมืองและความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับภูมิภาคแถบนี้โดยเฉพาะสงครามอิรัก-อิหร่าน ตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 และได้กลับมาเข้าร่วมในสมาคมเอเชียใต้เพื่อความร่วมมือระดับภูมิภาค (SAARC) ในปี ค.ศ.1982 สำหรับปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับปากีสถานที่สำคัญมีอยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ปัญหาแคชเมียร์ (2) การแทรกแซงกิจการภายในข้างต้นของกันและกัน

1. ปัญหาแคชเมียร์

แคชเมียร์หรือกัซมีร์ ตกเป็นหนึ่งในราชอาณาจักรอินเดีย เมื่อพระเจ้าอัครบารมหาราชแห่งราชวงศ์โมกุล (Akbar: 1556-1605) ซึ่งเป็นมุสลิม บุกยึดดินแดนแถบนี้ได้ อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1598 ต่อมาในปี ค.ศ.1756 ถูกอังกฤษยึดเป็นส่วนใหญ่ของประเทศ แล้วตกเป็นของซิกข์ ในปี ค.ศ.1819 ก่อนที่ราชวงศ์อินดูของอินเดีย จะยึดคืนกลับไป เมื่อ ปี ค.ศ.1846 และ หลังจากอังกฤษแบ่งอนุทวีปออกเป็น 2 ประเทศ คืออินเดียและปากีสถาน ในปี ค.ศ.1947 สงครามระหว่างอินเดียและปากีสถานเพื่อแย่งชิงดินแดนแคชเมียร์ได้ เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1948 สหประชาชาติได้เข้ามาไกล่เกลี่ย ด้วยการจัดตั้งแนวหยุดยิงขึ้นโดยแบ่งพื้นที่ทางตะวันตกและตะวันออกเฉียงเหนือราว 1 ใน 3 ของทั้งหมดให้กับปากีสถานที่เหลืออีก 2 ใน 3 เป็นของอินเดีย แล้วให้ประชาชนตลอดแนวหยุดยิงลงมติว่าจะเลือกอยู่ประเทศใดต่อมา ในปี ค.ศ.1964 สหประชาชาติได้ลงมติครั้งที่ 2 โดยให้ผู้นำแคชเมียร์ชี้ขาดว่าต้องการอยู่กับประเทศใด ในที่สุดมหาราชแคช-เมียร์ก็ตัดสินใจอยู่กับอินเดีย โดยรวมเข้ากับจัมมู โดยมีข้ออ้างว่า จัมมู-แคชเมียร์ (Jammu-Kashmir) โดยมีชาวมุสลิมอยู่ถึง 65% ของประชาชนรวมทั้งหมด (ปรีชา พงศ์ทองคำ 2534: 273) การที่ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในปัญหาแคชเมียร์โดยผ่านกรอบการเจรจาภายใต้การควบคุมขององค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ.1964 ในปัญหาแคชเมียร์ ปากีสถานจึงหันไปใช้มาตรการทางทหารอีกครั้งหนึ่งใน ปี ค.ศ.1965 ภายใต้ปฏิบัติการที่เรียกว่า "ปฏิบัติการยิบรอลต้า" (Operation Gibraltar) (Francis Robinson 1989: 251) เพื่อทุ่มเทความพยายามในการควบคุมเหนือหุบเขาแคชเมียร์ (Kashmir Valley) และเส้นทางคมนาคมที่สำคัญระหว่างหุบเขาแคชเมียร์กับอินเดียโดยพยายามจำกัดขอบเขตของสงครามไม่ให้ขยายออกไป ส่วนทางด้านอินเดียนั้นได้ขยายขอบเขตของสงครามออกไปโดยการรุกตอบโต้ประชิดพรมแดนทางตอนใต้ของปากีสถาน ภายหลังจากการนองเลือดของสงครามครั้งนี้แล้วสหภาพโซเวียตได้เข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและจัดการประชุมว่าด้วยสันติภาพ (Peace Conference) ขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ.1966 ณ เมืองทาชเคนท์ (Tashkent) ในเอเชียตอนกลางของสหภาพโซเวียต (Soviet Central Asia) และได้มีการลงนามในสนธิสัญญาทาชเคนท์ (Tashkent Agreement) เพื่อหาข้อยุติในปัญหาพรมแดนระหว่างอินเดียและปากีสถาน รวมทั้งจัดตั้งแนวหยุดยิง (Ceasefire) ในแคชเมียร์ขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม มติดังกล่าวนี้ก็ไม่ได้ช่วยแก้ไขสถานการณ์ความขัดแย้งให้ดีขึ้นดังนั้นจึงเกิดสงครามระหว่างอินเดียกับปากีสถานขึ้นอีกเป็นครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ.1971 ถึงแม้ว่าสงครามนี้จะมีการสู้รบกันในเรื่องของการแยกตัว

ออกของปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศบังคลาเทศก็ตามแต่การสู้รบระหว่างอินเดียและปากีสถานนั้นส่วนใหญ่แล้วมีการปะทะกันในบริเวณแนวหยุดยิง นอกจากนี้ในข้อตกลงซิมลา (Simla Accord) ปี ค.ศ.1972 เพื่อยุติความขัดแย้งครั้งนี้ ยังมีข้อกำหนดที่กล่าวถึงปัญหาแคชเมียร์เพียงส่วนหนึ่งโดยเฉพาะข้อกำหนดที่ให้ประเทศทั้งสองแก้ไขปัญหาแคชเมียร์ และปัญหาอื่น ๆ ด้วยสันติวิธีในกรอบของการเจรจาระดับทวิภาคี แต่ปัญหาแคชเมียร์ก็ยังคงยืดเยื้อต่อมาอีก

ในต้นปี ค.ศ.1990 ได้เป็นสาเหตุและทำท่าจะลุกลามกลายเป็นสงครามชายแดนขนาดย่อมระหว่างอินเดียกับปากีสถานอีกครั้งหนึ่งเมื่อชาวปากีสถาน 150 คน ล่วงล้ำพรมแดนเข้าไปเดินขบวนร่วมกับชาวมุสลิมในแคชเมียร์ของอินเดีย เพื่อสนับสนุนเพื่อนร่วมศาสนาและได้ถูกกองกำลังรักษาความปลอดภัยชายแดนของอินเดีย (Border Security Force) กวาดปืนยิงเข้าไปใส่ผู้ล่วงล้ำพรมแดนดังกล่าวมีผู้บาดเจ็บ 12 คน และเสียชีวิตทันที 3 คน สร้างความโกรธแค้นให้กับชาวปากีสถานถึงกับมีการเดินขบวนครั้งใหญ่ทั่วประเทศเพื่อเรียกร้องให้นางเบนาซีร์ บุตโต (Benazir Bhutto) ดำเนินนโยบายเพชฌฆาตกับอินเดีย ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านของอินเดียคือพรรคองเกรส (I) และบรรดาเยาวชนแห่งพรรค BJP ซึ่งเป็นพรรคอินดูฝ่ายขวา (The Youth Wing of Hindu Nationalist Bharatiya Janata Party) ก็เดินขบวนและปลุกระดมประชาชนให้ต่อต้านปากีสถาน บริเวณหน้าที่ทำการของคณะกรรมการระดับสูงของปากีสถานกรุงนิวเดลี นอกจากนี้ผู้บัญชาการทหารของทั้ง 2 ประเทศได้ออกคำสั่งให้ทหารเตรียมพร้อมเต็มอัตราศึกโดยผู้นำทางทหารของปากีสถานได้เรียกร้องให้ทำสงครามศาสนาหรือจีฮัด (Holy War) เพื่อปลดแอกแคชเมียร์ ในขณะที่นาย วี.พี. ซิงห์ (Vishwanath Pratap Singh) นายกรัฐมนตรีอินเดียได้ประกาศเตือนปากีสถานว่า ไม่ว่าจะสูญเสียมากเพียงใดอินเดียก็จะปกป้องดินแดนแคชเมียร์นี้ไว้อย่างถึงที่สุด (Newsweek February 19, 1990: 31) ต่อมาหน่วยสืบราชการลับของอินเดียได้นำภาพถ่ายที่อ้างว่า ชาวปากีสถานบางกลุ่มเป็นตัวบงการอยู่เบื้องหลังวิกฤตการณ์ครั้งนี้ตามข้อกล่าวหาของนาย วี.พี. ซิงห์ ที่ว่าปากีสถานให้ความช่วยเหลือฝ่ายต่อต้านรัฐบาลอินเดียในแคชเมียร์ทั้งทางด้านการเงินอาวุธ และกำลังใจ ปากีสถานจึงต้องยอมจำนนต่อหลักฐาน ทำให้จึงค่อยๆ อ่อนลง นอกจากนี้บรรดานักยุทธศาสตร์ของปากีสถานยอมรับว่า สมรรถนะทางการรบของปากีสถาน ยังอ่อนด้อยกว่าอินเดียมาก และได้กดดันให้รัฐบาลและผู้วางแผนทางการทหารระดับสูง ได้เลือกทางเลือกที่มีความเสี่ยงน้อยลงในการช่วยเหลือกบฏแบ่งแยกดินแดน แคชเมียร์โดยเพียงให้การสนับสนุนทางด้านอาวุธและการฝึกการรบอย่างเช่นที่เคยช่วยเหลือกบฏมุสลิมอัฟกันญาฮ์อินและยุตินโยบายการเพชฌฆาต

กับอินเดีย (Time, May 4, 1990: 13) ความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้ง 2 จึงผ่อนคลายลงไป แต่ปัญหาแคชเมียร์ก็ยังคงมีต่อไป

ตารางที่ 4.1 สถานะทางการทหารระหว่างอินเดีย - ปากีสถาน ในปัญหาแคชเมียร์
ปี ค.ศ. 1990

รายการ	อินเดีย	ปากีสถาน
กำลังทหาร	1,260,000	520,000
กองกำลังกึ่งทหาร	670,000	164,000
รถถัง	3,150	1,750
ปืนใหญ่	5,320	2,500
เครื่องบินรบ	836	451

ที่มา: The Military Balance และ Time, May 14, 1990:14

2. การแทรกแซงกิจการของกันและกัน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมามีความตึงเครียดและความไม่ไว้วางใจ และการแข่งขันกันได้นำไปสู่การเผชิญหน้ากันระหว่างอินเดียและปากีสถานหลายครั้งรวมทั้งการกล่าวหาซึ่งกันและกันเข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของอีกประเทศหนึ่ง ปากีสถานมีความรู้สึกตั้งแต่เดิมแล้วว่าผู้นำอินเดียนั้นไม่ให้เกิดการยอมรับการดำรงอยู่ของปากีสถาน และมองปากีสถานว่า จะต้องมีการตอบโต้และแก้แค้นอินเดีย (Iftikhar H. Malik 1990: 288-289) โดยเฉพาะบทบาทของอินเดียในการให้การสนับสนุนการแบ่งแยกปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศบังคลาเทศ ในปี ค.ศ.1971 สภาพการณ์ดังกล่าวนี้จึงเป็นข้อยืนยันได้ถึงความเกี่ยวพันกับปัญหาความมั่นคง (Security Concern) ในทศวรรษที่ 1980 ซึ่งปากีสถานต้องเผชิญหน้ากับภัยคุกคามทั้ง 2 ด้าน จากพรมแดนด้านตะวันตก และพรมแดนด้านตะวันออก ความวุ่นวายในแคว้นซินด์ (Sindh) ของปากีสถานในปี ค.ศ.1983 รวมทั้งการที่อินเดียได้ให้การสนับสนุนขบวนการก่อการร้ายอัลซุลฟิการ์ (Al-Zulfikar) ที่ต่อต้านระบบการปกครองเผด็จการในปากีสถาน

(Leo E. Rose 1987: 3) ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นพร้อมกับความพยายามของปากีสถาน ที่จะปรับความสัมพันธ์กับอินเดีย เนื่องจากเสถียรภาพทางการเมืองภายในของปากีสถานนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามที่มาจากภายนอกโดยเฉพาะการแทรกแซงของอินเดียในทางกลับกันนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา รัฐบาลอินเดียก็ได้กล่าวหาปากีสถานว่าได้ให้การสนับสนุนการก่อความวุ่นวายในรัฐแคชเมียร์ (ซึ่งได้กล่าวแล้วในเรื่องปัญหาแคชเมียร์) และรัฐบาลอินเดีย ระหว่างวันที่ 4-6 มิถุนายน ค.ศ.1984 ซึ่งรัฐบาลอินเดียภายใต้การนำของรัฐมนตรีอินทรา คานธี ได้ตัดสินใจใช้มาตรการรุนแรงตอบโต้การแบ่งขั้วของชาวซิกข์ในรัฐปันจาบโดยใช้กำลังทหารบุกเข้ายึดแหล่งช้อปปิ้งของกองกำลังชาวซิกข์ในสุวรรณวิหาร (Golden Temple) ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของชาวซิกข์ในเมือง อัมริตสา และได้ประสบกับการต่อต้านอย่างหนักหน่วงของชาวซิกข์ ซึ่งประกาศผู้ตายถวายชีวิตในที่สุดกองทัพรัฐบาลอินเดียก็สามารถยึดสุวรรณวิหารไว้ได้อย่างสิ้นเชิง หลังจากที่ทำกาการสู้รบเป็นระยะเวลาถึง 36 ชั่วโมง (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 9 ฉบับที่ 27: 752) รัฐมนตรีมหาดไทยของอินเดียนาย เอ็ม. เค. วาร์ ได้แถลงว่าทางรัฐบาลอินเดียได้พบหลักฐานว่าพวกซิกข์ได้รับการสนับสนุนจากปากีสถานเพื่อแบ่งแยกดินแดนตั้งรัฐอิสระคาลิสถาน (Khalistan) ขึ้นโดยให้ความช่วยเหลือชาวซิกข์ให้รวบรวมกำลังไปฝึกอาวุธในรัฐแคชเมียร์ และปากีสถานโดยอ้างชื่อบังหน้าว่าเป็นค่ายฝึกฝนทางด้านศาสนาออกจากรัฐบาลยังแถลงอีกด้วยว่า อาวุธที่ยึดมาได้จากสุวรรณวิหารนั้น ซึ่งได้แก่ ปืนกลขนาดต่างๆ ปืนอาทูปืนกลมือ จรวดต่อสู้รถถัง เครื่องยิงจรวดเป็นต้นอาวุธเหล่านี้ล้วนแต่ถูกลักลอบส่งมาจากปากีสถานทั้งสิ้น จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและปากีสถานตึงเครียด และนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันและยังหาข้อยุติยังไม่ได้จนถึงปัจจุบัน

4.3.2 ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและบังคลาเทศ

อินเดียได้ให้ความช่วยเหลือบังคลาเทศมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านใดๆ ทั้งหมดของอินเดีย ภาพพจน์ของอินเดียในฐานะผู้ปลดแอก บังคลาเทศในปี ค.ศ.1971 ได้เพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับ และได้มีการลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ สันติภาพ และความร่วมมือ (Friendship, Cooperation and Peace Treaty) ระหว่างประธานาธิบดี ซิคห์ มุจิบูร์ ราห์มาน (Shiekh Mujibur Rahman) และนายกรัฐมนตรี นางอินทรา คานธี ของอินเดีย ณ กรุงดกกา ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1972 ซึ่งมีสภาพบังคับใช้ถึง 25 ปี สนธิสัญญานี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ที่สุดโดยเฉพาะมาตราที่ 9 ซึ่งระบุว่า "...ในกรณีที่คู่ภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดถูกโจมตีหรือถูกคุกคาม

ว่าจะถูกโจมตี คู่ภาคีอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเข้าร่วมให้คำปรึกษาในทันที เพื่อจะได้แสวงหามาตรการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการกำจัดภัยคุกคามนั้นเพื่อสร้างสภาวะสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศคู่สัญญาทั้ง 2..." ดังนั้นนับตั้งแต่ที่มา ความเป็นมิตรที่ดีกับอินเดียจึงเป็นเสาหลักสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของบังคลาเทศ แต่ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างอินเดียและบังคลาเทศได้เปลี่ยนไปสู่ความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจและเป็นปฏิปักษ์ต่อกันในเวลาอันรวดเร็ว เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า พลังการคัดค้านการแยกปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศบังคลาเทศนั้นเอง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่แปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างทั้งสองประเทศนี้ ความรู้สึกที่ต่อต้านอินเดีย เริ่มก่อตัวขึ้นที่ละตินในระหว่างที่ ซิคห์ มูจิบูร์ ราห์มาน ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของบังคลาเทศ และนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1975 เป็นต้นมา ลัทธิต่อต้านอินเดีย (Anti-Indianism) ก็ได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญในการเมืองของบังคลาเทศ กล่าวคือผู้ปกครองบังคลาเทศที่นิยมอินเดียพยายามวางตัวออกห่างจากอินเดีย เพื่อทำให้ฐานอำนาจของตนไม่สั่นคลอนและจะไม่ตกเป็นเป้าที่กลุ่มนักการเมืองฝ่ายต่อต้านอินเดีย (S.U. Kodikara 1984: 19) หยิบยกประเด็นปัญหาที่เข้ามาใกล้ตัวโจคมติ จนเบื้องต้นไม่สามารถแบ่งประเด็นปัญหาที่เป็นความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับบังคลาเทศได้ดังนี้ (1) การแบ่งสรรประโยชน์จากแม่น้ำร่วมกัน (2) ความขัดแย้งเรื่องดินแดนที่เกี่ยวข้องกับ Tin Bigha Corridor และเกาะ Talpatti รวมทั้งการกำหนดเขตแดนเกี่ยวกับทะเลอาณาเขต (3) การสร้างรั้วลวดหนามกั้นระหว่างพรมแดนอินเดียและบังคลาเทศในบริเวณรัฐอัสสัม

1) ปัญหาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากแม่น้ำร่วมกัน

ปัญหาการแบ่งสรรประโยชน์จากแม่น้ำคงคาว่าร่วมกัน ระหว่างอินเดียและบังคลาเทศได้ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเสื่อมทรามลง เนื่องจากบังคลาเทศตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ต้นกำเนิดของแม่น้ำทุกสายที่ไหลผ่านบังคลาเทศนี้มาจากนอกประเทศ อินเดียซึ่งตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำสวบนและได้สร้างเขื่อนกั้นน้ำแม่น้ำสายสำคัญเกือบทุกสาย ดังนั้นจึงเป็นปัญหาสำคัญกับบังคลาเทศในการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำสายสำคัญเหล่านี้ อินเดียได้สร้างเขื่อนฟาร์คคา (Farakka) ขึ้นบนแม่น้ำคงคาเพื่อเปลี่ยนกระแสแม่น้ำให้ไหลไปสู่แม่น้ำ Bhagirathi เพื่อทำให้ท่าเรือกัลคัตตามีความลึกและสามารถเดินเรือได้สะดวก ซึ่งเป็นการกระทำแต่เพียงฝ่ายเดียวของอินเดียและมิได้มีการตกลงกับบังคลาเทศในเรื่องการแบ่งผลประโยชน์จากแม่น้ำคงคา ในระยะยาวแต่ประการใดทันทีที่แม่น้ำคงคาถูกเปลี่ยนทิศทางได้สร้างความหายนะ

ให้กับเศรษฐกิจของบังคลาเทศถึง 1 ใน 3 ของเศรษฐกิจรวมทั้งประเทศ ถึงแม้ว่า ชัคห์ มูจิบูร์-
 ราห์มาน ประธานาธิบดีบังคลาเทศจะสามารถบรรลุข้อตกลงกับอินเดียในปัญหาการแบ่งสรร
 ประโยชน์จากแม่น้ำคงคาก็ตาม เนื่องจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับอินเดีย แต่ความตกลงนั้นมิได้เกิด
 ผลตรงตามที่ได้ตกลงกันไว้เลย ดังนั้นเสนอสัญญาระยะสั้นจึงได้มีการลงนามขึ้นอีกครั้งระหว่างอินเดีย
 และบังคลาเทศในปี ค.ศ.1975 ซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้งและสายน้ำของแม่น้ำคงคามีระดับลดลงมาก
 ในปีต่อมาอินเดียก็ได้ทำการเปลี่ยนทิศทางของกระแสแม่น้ำคงคาอีกครั้งโดยมิได้ปรึกษาหารือร่วมกับ
 ประเทศเพื่อนบ้านเลย ซึ่งสร้างความขมขื่นอย่างแสนสาหัสให้กับบังคลาเทศซึ่งตั้งอยู่ตอนล่างของ
 แม่น้ำสายนี้ บังคลาเทศได้เสนอปัญหานี้เข้าสู่วาระการประชุมองค์การสหประชาชาติ และอินเดีย
 ก็ได้ให้คำมั่นสัญญาจะแก้ไขปัญหานี้เพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ทั้งสองฝ่าย จึงสามารถลดความตึงเครียด
 ไปได้ระดับหนึ่ง ประกอบกับอินเดียและบังคลาเทศ ได้มีการเปลี่ยนผู้นำใหม่และได้มีการลงนามใน
 การตกลงขึ้นอีกครั้งหนึ่งระหว่างประธานาธิบดีเซียวูร์ ราห์มาน ของบังคลาเทศ และนายกรัฐมนตรี
 โมราจี เดชาย ของอินเดียในปี ค.ศ.1977 ว่าด้วยการแบ่งสรรประโยชน์ร่วมกันจากแม่น้ำคงคา
 มีสภาพบังคับ 5 ปี ซึ่งมีข้อกำหนดร่วมกันว่า บังคลาเทศ และอินเดีย จะต้องมีการแบ่งสรรแม่น้ำ
 คงคาในอัตราส่วน 62:28 ในช่วงฤดูแล้ง ความตกลงฉบับ ปี ค.ศ.1977 หมดอายุลงในปี 1982
 แต่สามารถขยายออกไปได้อีก 18 เดือน ภายหลังจากที่ประธานาธิบดี ฮุนเซน โมฮัมเหม็ด
 เออร์ชาด ของบังคลาเทศได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจในเดือนตุลาคม ค.ศ.1982 ซึ่ง
 หมดอายุลงในปี ค.ศ.1984 นอกจากนี้ทั้ง 2 ประเทศ ยังเสนอให้มีคณะกรรมการศึกษาร่วมกัน
 ในปัญหานี้อีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาของการที่จะทำให้สายน้ำคงคามีเพิ่มมากขึ้น
 กลับกลายมาเป็นประเด็นปัญหาที่มีอิทธิพลมากกว่าประเด็นปัญหาของการแบ่งสรรประโยชน์จาก
 แม่น้ำคงคาเสียอีก กล่าวคือ รัฐบาลของรัฐอูตรประเทศและรัฐพิหารของอินเดียนั้นเมื่อวัตถุประสงค์
 ที่จะเปลี่ยนกระแสน้ำเพื่อเข้าไปใช้ในการชลประทานและวัตถุประสงค์อื่นๆ ดังนั้นกระแสน้ำคงคาที่
 จะสนองตอบความต้องการของบังคลาเทศและบริเวณเบงกอลตะวันตกจึงไม่สามารถสนองตอบได้
 เลยโดยเฉพาะบริเวณที่ตั้งเขื่อนฟาร์คคา ที่เป็นปัญหาระหว่างอินเดียและบังคลาเทศและในอนาคต
 ต่อไปจะมีกระแสน้ำไหลผ่านเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่จะไหลผ่านเขื่อนฟาร์คคา

เนื่องจากการเปลี่ยนกระแสน้ำในตอนบนของลุ่มแม่น้ำดังกล่าวอินเดีย
 เสนอการแก้ปัญหานี้โดยเสนอที่จะสร้างคลองเชื่อมต่อซึ่งมีความยาว 200 ไมล์ เพื่อเชื่อมต่อ
 ระหว่างแม่น้ำพรมบุตรและแม่น้ำคงคาเข้าด้วยกันในระหว่างเขื่อนฟาร์คคาในขณะที่บังคลาเทศ
 เสนอที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำ เพื่อส่งน้ำเข้าไปในประเทศเนปาลเพื่อใช้ประโยชน์ในฤดูแล้ง

บังคลาเทศ ปฏิเสธข้อเสนอบของอินเดียในการสร้างคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำพรหมบุตรและทำให้เกิดผลร้ายทางเศรษฐกิจและการเกษตรของบังคลาเทศเนื่องจากคลองเชื่อมดังกล่าวนี้ จะเกิดการตั้งเขื่อนจากการทับถมของโคลนตมในช่วงฤดูฝน สภาพคลองจึงไม่มีเหลืออยู่อีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันอินเดียก็ไม่ได้เห็นด้วยที่บังคลาเทศจะตั้งเขื่อนเข้ามาเป็นคู่อริในการเจรจาปัญหาได้ด้วย นอกจากปัญหาการแบ่งสรรประโยชน์จากแม่น้ำคงคาระหว่างอินเดียกับบังคลาเทศแล้ว ยังมีปัญหาการแบ่งสรรประโยชน์จากแม่น้ำสายสำคัญ อื่น อาทิเช่น แม่น้ำ Teesta, Khowai, Gumti, Monu, Dharlatic, Dulkumar เป็นต้น ซึ่งจะเกิดปัญหาต่อบังคลาเทศขึ้นทันทีที่อินเดียสร้างเขื่อนบนแม่น้ำสายเหล่านี้ ถึงแม้ว่าอินเดียจะผ่อนคลาความตึงเครียดกับบังคลาเทศ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการเรื่องแหล่งน้ำร่วมกันขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1972 ก็ตาม แต่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเหล่านี้ ระหว่างอินเดียกับบังคลาเทศก็ประสบผลสำเร็จเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

2) ความขัดแย้งเรื่องดินแดนที่เกี่ยวข้องกับ Tin Bigha Corridor และ เกาะ South Talpatti รวมทั้งการกำหนดทะเลอาณาเขต

สนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างบังคลาเทศและอินเดีย ในปี ค.ศ.1974 นั้น อินเดียได้ให้การรับรองว่าจะมอบ Tin Bigha Corridor ให้กับบังคลาเทศเพื่อใช้เป็นเส้นทางผ่านไปยังเมืองสำคัญ 2 เมืองของบังคลาเทศทางด้านเหนือสุดของบริเวณ Rangpur ซึ่งได้แก่ เมือง Dahagram และ Angarpota เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการที่บังคลาเทศจะมอบดินแดน Berubari ให้กับอินเดีย แต่ต่อมาอินเดียก็เพิกเฉยไม่ยอมส่งมอบดินแดนดังกล่าวให้กับบังคลาเทศ แม้กระทั่งจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งสร้างความเดือดร้อนอย่างต่อเนื่องให้กับทั้งรัฐบาลบังคลาเทศ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในดินแดนบริเวณดังกล่าว ทั้ง 2 เมือง เนื่องจากเป็นดินแดนที่ถูกล้อมรอบด้วยดินแดนของประเทศอื่นโดยเฉพาะการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นในปี ค.ศ.1978-1979 รัฐบาลบังคลาเทศไม่สามารถจะดำเนินการจัดการเลือกตั้งในบริเวณดังกล่าวได้ตามกำหนดเวลาเนื่องจากอินเดียไม่ยอมให้บังคลาเทศใช้เส้นทางผ่านเข้าไปในดินแดนทั้ง 2 นอกจากนี้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับฉนวน Tin Bigha แล้วประเด็นความขัดแย้งในเรื่องดินแดนระหว่างบังคลาเทศ และอินเดีย ในต้น ปีค.ศ.1980 อีกปัญหาหนึ่งก็คือ การที่อินเดียส่งกองทัพเรือพร้อมด้วยอาวุธเข้าครอบครอง เกาะ South Talpatti และป้อมขาคืออินเดียลงบนเกาะดังกล่าวนี้ บังคลาเทศได้ทำการประท้วงอย่างรุนแรง และเรียกร้องให้กองทัพเรือของอินเดียถอนตัวออกจากเกาะดังกล่าวนี้ ซึ่งบังคลาเทศถือว่าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของบังคลาเทศแม้ว่าอินเดียจะสนองข้อเรียกร้องของ

บังคลาเทศก็ตาม แต่ก็ยังมีการลงวนท่าที่บางประการไว้ โดยเฉพาะการใช้เกาะ South Talpatti เป็นที่ตรวจตราควบคุมเกี่ยวกับอากาศ

นอกเหนือจากปัญหาความขัดแย้งในเรื่องดินแดนทั้ง 2 บริเวณดังกล่าวแล้ว อินเดียและบังคลาเทศยังมีปัญหาความขัดแย้งกันอีกในเรื่องการกำหนดเขตแดนทางทะเลในบริเวณอ่าวเบงกอลซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรที่มีค่า อาทิเช่น ทรัพยากรแร่ธาตุ แก๊ส น้ำมัน เป็นต้น ปัญหาในัจจุบันทั้งอินเดียและบังคลาเทศ ก็ยังหาข้อยุติไม่ได้ เนื่องจากอินเดียต้องการให้เกาะ South Talpatti เข้ามาพิจารณาด้วยในการกำหนดเขตทะเลอาณาเขตของทั้งสองประเทศ ซึ่งบังคลาเทศไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าวนี้ของอินเดียโดยสิ้นเชิง

3) ปัญหาการสร้างรั้วลวดหนามกั้นระหว่างพรมแดนอินเดียและบังคลาเทศ ในบริเวณรัฐอัสสัมของอินเดีย

การหลั่งไหลของผู้อพยพเข้ามาของบังคลาเทศจำนวนมากที่มีปัญหาความยากจนในบังคลาเทศเข้ามาในรัฐอัสสัมของอินเดียซึ่งเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำฝนและป่าไม้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมาได้สร้างปัญหาทั้งทางด้านความยุ่งยากทั้งทางด้านการเมืองและสังคมอย่างหนักกับรัฐบาลอินเดีย จนถึงขั้นบานปลายจนกลายเป็นการจลาจลขึ้นในปี ค.ศ.1982 เนื่องจากชาวบังคลาเทศที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่มีถืออิสลามได้กลายเป็นชนส่วนใหญ่ จนทำให้ผู้ที่อาศัยอยู่เดิมในรัฐนี้ซึ่งนับถือศาสนาฮินดูกลายเป็นชนส่วนน้อยไป รวมทั้งยังมีความหวาดกลัวเกิดขึ้นในหมู่ชาวฮินดูทั่วไปว่าผู้อพยพเหล่านี้จะเข้ามาแย่งงานทำ

นอกจากนี้ในระยะเวลาดังกล่าวนี้ พรรคคองเกรสของอินเดียภายใต้การนำของอดีตนายกรัฐมนตรี นางอินทรา คานธี ซึ่งมีเป้าหมายที่จะรับชัยชนะอย่างเด็ดขาดจากการเลือกตั้งทั่วไปในรัฐอัสสัมได้ใช้ความพยายามให้ผู้อพยพเหล่านี้มีสิทธิทางการเมืองในการลงคะแนนเสียงได้ แต่การกระทำดังกล่าวได้รับการต่อต้านจากชาวพื้นเมืองอย่างแข็งกร้าวซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการนองเลือดในช่วงก่อนการเลือกตั้งในปี ค.ศ.1983 และมีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวน 4,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบังคลาเทศที่อพยพเข้ามา เพื่อหลีกเลี่ยงการแตกแยก และการนองเลือดภายในรัฐอัสสัม ในปี ค.ศ.1986 นายกรัฐมนตรี ราจีฟ คานธี นายกรัฐมนตรีของอินเดียในลำดับต่อมาได้ยอมทำความตกลงกับบรรดาผู้นำพรรคการเมืองในรัฐอัสสัม โดยประกาศยกเลิกสิทธิพิเศษในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของผู้อพยพชาวบังคลาเทศ ซึ่งประมาณว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งมีจำนวนถึง 500,000 คน (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 11 ฉบับที่ 8: 220)

โดยประกาศใช้มาตรการลงโทษต่อผู้คัดค้านสถานเอกอัครราชทูต คือ การเนรเทศรวมทั้งมีการสร้างรั้วลวดหนามกั้นตลอดแนวพรมแดนอินเดียกับบังคลาเทศ ในบริเวณรัฐอัสสัมเพื่อสกัดกั้นการอพยพของบังคลาเทศระลอกใหม่อีกโสดหนึ่งด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับบังคลาเทศ เริ่มตึงเครียดขึ้นเมื่ออินเดียได้ประกาศว่ามีชาวบังคลาเทศพยามหลบหนีผ่านรั้วลวดหนามดังกล่าวนี้ ซึ่งบังคลาเทศได้ตอบโต้โดยปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวของอินเดียอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งได้ประกาศคำหึงต่อการทำงานของอินเดียในการคัดลั่นใจสร้างรั้วกันระหว่างพรมแดนของทั้งสองประเทศว่าทำให้อิทธิพลของบังคลาเทศในสายตาประชาคมโลกต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง อย่างไรก็ตาม ปัญหาความตึงเครียดเหล่านี้ ได้ผ่อนคลายลงเมื่อ นายรามेश บันเดารี (Ramesh Bhandari) ปลัดกระทรวงต่างประเทศของอินเดียได้เดินทางไปเยือนบังคลาเทศ และได้ให้การยืนยันว่าอินเดียและบังคลาเทศควรมีการพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อหาข้อยุติในปัญหาต่างๆ ระหว่างทั้ง 2 ประเทศปัญหาดังกล่าวนี้จึงผ่อนคลายความตึงเครียดลง (Atiur Rahman 1986: 26)

4.3.3. ความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับศรีลังกา

อินเดียมีปัญหาความขัดแย้งกับศรีลังกาในเรื่องการตั้งรกรากเพื่อการได้มาซึ่งการปกครองของชาวทมิฬในภาคเหนือ และตะวันออกของศรีลังกาเพื่อให้ได้มาซึ่งการปกครองตนเองโดยในรูปแบบการต่อสู้แบบ สงครามกองโจร ทางฝ่ายรัฐบาลศรีลังกาได้แถลงว่าการตั้งรกรากเพื่อเป็นอิสระของชาวทมิฬที่ดำเนินไปเป็นระยะที่ยาวนานนี้เป็นเพราะพวกชาวทมิฬกลุ่มดังกล่าวนี้ได้รับความสนับสนุนอย่างแข็งขันจากชาวทมิฬในรัฐทมิฬนาฑู ทางตอนใต้ของอินเดียซึ่งอยู่ห่างจากศรีลังกา 22 ไมล์ โดยมีช่องแคบพอล์ค (Palk Strait) กั้นกลาง รัฐบาลศรีลังกาได้แถลงสรุปว่านักการเมืองชาวทมิฬในรัฐทมิฬนาฑูของอินเดียเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางด้านอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ตลอดจนให้การฝึกอบรมทางด้านการรบแบบสงครามกองโจรแก่พวกทมิฬในศรีลังกา ซึ่งรัฐบาลอินเดียเองก็ตระหนักถึงปัญหานี้ตั้งแต่ที่เพิกเฉยเสียในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1985 ประธานาธิบดี จูเนยส ชยวาร์เดเน แห่งศรีลังกา ได้เดินทางไปยังกรุงนิวเดลี เมืองหลวงของอินเดียเพื่อหาทางยุติการใช้บริเวณรัฐทมิฬนาฑูของอินเดียเป็นที่ลี้ภัยและเป็นค่ายฝึกฝนพวกกองโจรชาวทมิฬโดยเฉพาะพวกทมิฬหัวรุนแรงที่ได้รวมตัวกันตั้งกองกำลังต่อสู้แบ่งแยกดินแดน

กลุ่มที่สำคัญที่สุดได้แก่กลุ่มพยัคฆ์ทมิฬ อีแลม (The Liberation Tigers of Tamil Eelam - ETTE) ซึ่งมีนายเวลูพิไล ประภาคารัน (Velupillai Prabhakaran) เป็นผู้นำ และเริ่มออกปฏิบัติการโจมตีเจ้าหน้าที่รัฐบาลศรีลังกาครั้งแรก ในปี ค.ศ. 1978 ทำให้

เหตุการณ์รุนแรงและยึดเยื่อมาตลอด การเจรจาระหว่างประธานาธิบดีจูเนียส ชยาร์วาเคนของ ศรีลังกาและนายกรัฐมนตรี นายราจีฟ คานธี ครั้งนี้ประสบความสำเร็จโดยสิ้นเชิง นายคานธี ปฏิเสธข้อกล่าวหาของศรีลังกาที่ว่าอินเดียยอมให้มีค่ายฝึกกองโจรชาวทมิฬอยู่ในรัฐทมิฬ นาอู นอกจากนี้ยังปฏิเสธที่จะเข้าไปกดดันควบคุมการจลาจลในบริเวณช่องแคบพอลส์ อันเป็นเส้นทาง ล่าเลี้ยงกำลังพลและอาวุธเข้าสู่ศรีลังกาอีกด้วย พร้อมกับแถลงยืนยันไม่ให้เกิดการระงับโดยชัดแจ้ง ว่าพวกกองโจรแบ่งแยกดินแดนชาวทมิฬเป็นพวกก่อการร้ายอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ผู้นำทั้งสองมีความเห็นพ้องต้องกันว่าจะพยายามใช้การเมืองเป็นเครื่องมือเพื่อยุติเหตุการณ์ยุ่งยาก ดังกล่าวในลำดับต่อไป โดยการใช่วิธีการเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อเปิดการเจรจาขึ้นในปัญหาที่ ซึ่งอินเดียจะเข้ามาเป็นผู้ทำการไกลเกลี่ยด้วย

ต่อมาในช่วงการประชุมสุดยอดของ SAARC ครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ.1986

ณ เมืองบังกาลอร์ของอินเดีย ประธานาธิบดี จูเนียส ชยาร์วาเคน และนายราจีฟ คานธี นายกรัฐมนตรีอินเดีย ก็ได้ปรึกษารื้อฟื้นเกี่ยวกับแผนการจัดตั้งรัฐท้องถิ่นของชาวทมิฬในภาคเหนือและ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของศรีลังกา แต่ก็ยังมีประเด็นที่ขัดแย้งกัน คือ รัฐบาลศรีลังกาต้องการให้จัดตั้งสภา จังหวัดของชาวทมิฬ เฉพาะในเขต 9 จังหวัด ที่มีชาวทมิฬอาศัยอยู่ ในขณะที่อินเดียต้องการให้ รวมทุกจังหวัดในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของศรีลังกาเป็นรัฐอิสระของชาวทมิฬ การที่ข้อเสนอ ะหว่างอินเดียและศรีลังกายังตกลงกันไม่ได้เนื่องจากรัฐบาลศรีลังกาไม่ไว้วางใจท่าทีของอินเดีย กล่าวคืออินเดียมีชาวทมิฬ ในรัฐทมิฬนาอูทางตอนใต้ของประเทศประมาณ 50 ล้านคนเศษ ซึ่งมีความผูกพันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกับชาวทมิฬในศรีลังกา รวมทั้งการที่อินเดียอนุญาตให้กองกำลังชาวทมิฬในศรีลังกา กลุ่มต่างๆ เข้าไปตั้งฐานที่มั่นในรัฐทมิฬ นาอูและให้การฝึกฝนด้านอาวุธอีกด้วย ซึ่งฝ่ายอินเดียปฏิเสธข้อกล่าวหาที่มาโดยตลอด ความ ขัดแย้งระหว่างอินเดียและศรีลังกาในเรื่องนี้ต่อมาเป็นระยะๆ กล่าวคือ เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ.1987 รัฐบาลศรีลังกาได้ประมาณ รัฐบาลของรัฐทมิฬนาอูที่ให้ความช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน 3.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐแก่ชาวทมิฬในคาบสมุทรจัมปนา ทางตอนเหนือของศรีลังกา (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 12 ฉบับที่ 40: 1115) ซึ่งเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของศรีลังกาและขัดแย้งกับ ความพยายามของอินเดียในการดำเนินการในบทบาทของคนกลาง เพื่อจะให้มีการเจรจายุติปัญหาที่ ความช่วยเหลือดังกล่าวนี้ทำให้กบฏชาวทมิฬบนคาบสมุทรจัมปนาได้รับประโยชน์ ในการนำเงิน จำนวนนี้ไปซื้ออาวุธมาต่อต้านรัฐบาลศรีลังกา และรัฐบาลศรีลังกาได้ตอบโต้โดยใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามครั้งใหญ่ต่อกบฏทมิฬบนคาบสมุทรจัมปนา เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1987 โดยใช้ชื่อว่า

การปฏิบัติการ Operation Liberation โดยมีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการคือ (1) เพื่อจับกุมตัวผู้นำกลุ่มพยัคฆ์พิทักษ์ อินทรี นายเวลูฟีไล ประภาคารัน (2) เพื่อปกป้องพื้นที่ส่วนใหญ่ของคาบสมุทรจัมปนาให้อยู่ในความสงบ (3) เพื่อแสดงแสนยานุภาพทางทหารของรัฐบาลศรีลังกาให้ฝ่ายกบฏพิทักษ์เห็นว่าไม่สามารถจะเอาชนะได้โดยวิธีสงครามกองโจร การปฏิบัติการครั้งนี้ได้ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างอินเดียและศรีลังกา กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีอินเดีย นายราจีฟ คานธี ได้ถูกกดดันอย่างรุนแรงจากสมาชิกรัฐสภาอินเดีย และสมาชิกรัฐสภาวิฑิตนาฑู ที่ต้องการให้อินเดียเข้าแทรกแซงทางทหารในศรีลังกาและมีความเห็นว่าการปฏิบัติการปิดกั้นเส้นทางลำเลียงจากอินเดียไปยังคาบสมุทรจัมปนา ของรัฐบาลอินเดียจะทำให้ชาวทมิฬอดตายเป็นจำนวนมาก จึงได้แสดงความจำนงที่จะส่งของบรรเทาทุกข์ไปช่วยชาวทมิฬในศรีลังกาอย่างเร่งด่วน แต่รัฐบาลศรีลังกาได้กล่าวเตือนภัยให้อินเดียดำเนินการดังกล่าวนี้ เพราะถือว่าเป็นละเมิดเอกราชอธิปไตยและบูรณาการแห่งดินแดนของศรีลังกา แต่อินเดียเพิกเฉย และได้ส่งกองเรือบรรเทาทุกข์อาหาร เชื้อเพลิงและยารักษาโรค ออกจากเมืองทวารามีสวาราม (Rameswaram) ทางตอนใต้ของอินเดียไปยังคาบสมุทรจัมปนา เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ.1987 แต่ถูกกองทัพเรือของศรีลังกาปิดกั้นเขตน่านน้ำของตนไว้ แต่อินเดียก็ยังไม่ละความพยายาม ได้ส่งเครื่องบินลำเลียง 5 เครื่อง และเครื่องบินขับไล่คุ้มกัน 4 เครื่อง จากเมืองบังกาลอร์ (Bangalore) เพื่อนำสิ่งของบรรเทาทุกข์ 25 ตันเศษ ไปทิ้งที่เมืองจัมปนา การปฏิบัติการดังกล่าวนี้ของอินเดียรัฐบาลศรีลังกาได้ทำการประท้วงไปยังนายฮาเวียร์ เปเรซ เดอ คู-เอล ยาร์ (Javier Perez de Coellar) เลขาธิการสหประชาชาติรวมทั้งเรียกร้องให้มีการประชุมฉุกเฉินของ SAARC ขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหา

ความพยายามในการยุติการสู้รบระหว่างรัฐบาลศรีลังกากับกบฏพิทักษ์เป็นจริงเป็นจังมากขึ้น เมื่อผู้นำอินเดียและศรีลังกา ได้มีการลงนามในความตกลงสันติภาพซึ่งจัดทำขึ้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ.1987 ณ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา โดยมีสาระสำคัญดังนี้ (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 12 ฉบับที่ 41: 1143-1144)

(1) กำหนดให้มีการหยุดยิงภายใน 48 ชั่วโมงและให้ฝ่ายกบฏพิทักษ์ยอมมอบอาวุธ ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่กาชาดอินเดียและศรีลังกา ภายใน 72 ชั่วโมงภายหลังจากการลงนามในข้อตกลงนี้

(2) กำหนดให้กองทัพของศรีลังกากลับเข้าสู่ฐานที่ตั้งภายใน 5 วัน
ภายหลังจากการลงนามในข้อตกลงนี้ และให้ยกเลิกกองกำลังหมู่บ้านรวมทั้งกองกำลังอาสาสมัคร
ที่เคยใช้ในการปราบปรามกบฏทมิฬ ในจังหวัดทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียง

(3) กองกำลังรักษาดินแดนของอินเดีย จะเข้ามาประจำอยู่ที่คาบสมุทร
จัมปนาเพื่อค้ำประกันการหยุดยิง รวมทั้งการปลดอาวุธกบฏทมิฬ รวมทั้งจะจัดให้มีคณะผู้สังเกตการณ์
ร่วมกันระหว่างอินเดีย-ศรีลังกา เพื่อควบคุมดูแลการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว

(4) กำหนดให้จังหวัดทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงของศรีลังกา มีการ
ปกครองโดยสภาท้องถิ่น 1 คณะซึ่งจะมีการเลือกตั้งภายใน 3 เดือน ภายหลังจากการลงนามใน
ข้อตกลงนี้ หลังจากนั้นภายในวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ.1988 จะจัดให้มีการลงประชามติ โดย
ประชาชนในจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงกว่าต้องการจะเข้าร่วมอยู่กับการปกครองของจังหวัดทางภาค
เหนือหรือไม่ ถ้าไม่รวมเข้ากับการปกครองของจังหวัดทางภาคเหนือ ก็จะจัดให้มีสภาท้องถิ่น
ปกครองตนเอง (จังหวัดทางภาคเหนือมีชาวทมิฬอาศัยอยู่ร้อยละ 90 ส่วนจังหวัดทางภาค
ตะวันออกเฉียงมีชาวทมิฬ สิงหล และมุสลิม อาศัยอยู่ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน)

(5) กำหนดให้มีภาษาทมิฬ และภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ เช่นเดียวกับ
กับภาษาสิงหล

(6) อินเดียจะส่งผู้ลี้ภัยชาวทมิฬ กลับศรีลังกา

(7) รัฐบาลศรีลังกา จะยกเลิกการประกาศภาวะฉุกเฉิน ในจังหวัดทาง
ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียง ภายในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1987

(8) รัฐบาลศรีลังกาจะนิรโทษกรรมนักโทษการเมือง และนักโทษอื่นๆ ที่
ถูกคุมขังภายใต้กฎหมายที่ประกาศภาวะฉุกเฉิน

(9) อินเดียจะไม่อนุญาตให้มีการใช้ดินแดนของรัฐทมิฬนาฑู ของอินเดีย
เป็นฐานปฏิบัติการก่อการร้ายต่อศรีลังกา และจะเนรเทศผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย ผู้ให้การ
สนับสนุนการแบ่งแยกดินแดนในศรีลังกาออกจากรัฐทมิฬนาฑู นอกจากนี้จะมีการปฏิบัติการร่วมกัน
ระหว่างอินเดีย-ศรีลังกา เพื่อลาดตระเวนบริเวณช่องแคบพอล์ค (Palk Strait) เพื่อป้องกันการ
ปฏิบัติการของกบฏทมิฬในอนาคต

(10) อินเดียจะจัดสรรความช่วยเหลือทางทหารแก่ศรีลังกาตามที่มีการ
ร้องขอ ในกรณีที่มีการละเมิดการหยุดยิง

(11) ศรีลังกาจะต้องไม่อนุญาต ให้ต่างชาติใช้ประโยชน์ทางทหารจากเมืองท่าใดๆ ที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของอินเดีย (เนื่องจากอินเดียกำลังวิตกกังวลต่อการที่สหรัษฎพยายามพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางทหารที่เมืองท่า Trincomalee ของศรีลังกา)

(12) ทั้งสองจะจัดตั้งกลไกการหารือร่วมกัน เพื่อทบทวนเรื่องราวต่างๆ ในอนาคต ซึ่งอาจจะกระทบต่อผลประโยชน์ด้านเอกภาพบูรณาการแห่งดินแดน และความมั่นคงของอีกประเทศหนึ่ง ฯลฯ เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลศรีลังกา ต้องแก้ไขปัญหากบฏกบฏกบฏในลักษณะที่ค่อนข้างผ่อนปรนนี้ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดโทรมของศรีลังกา ซึ่งขาดดุลงบประมาณถึง 1,040 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งมีหนี้สินต่างประเทศถึง 2,700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เนื่องจากการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศ โดยเฉพาะปีงบประมาณ ค.ศ.1987 ค่าใช้จ่ายด้านการป้องกันประเทศคิดเป็นร้อยละ 17 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 12 ฉบับที่ 41: 1145)

อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่ขัดขวางสันติภาพในศรีลังกา ก็ยังคงมีอยู่ต่อไป เนื่องจากชาวสิงหลในศรีลังกาไม่พอใจ การกระทำของรัฐบาลที่ยอมอ่อนข้อให้แก่อินเดียมากเกินไป และเป็นการสูญเสียอำนาจอธิปไตยของประเทศให้แก่ชาวมิฬิ จึงได้ก่อความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะทางภาคใต้ของศรีลังกา ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 40 คนเศษ และบาดเจ็บหลายร้อยคน รัฐบาลศรีลังกาได้ประกาศห้ามออกนอกบ้านทั่วประเทศรวมทั้งถอนทหารออกจากคาบสมุทรจันทมาจำนวน 1,500 คน ไปรักษาความสงบในภาคใต้ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1987 และปัญหาตั้งกล่าวนี้ได้มีลักษณะสลับซับซ้อนขึ้นอีก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามความตกลงสันติภาพระหว่างอินเดียและศรีลังกาอินเดียได้ส่งกองกำลังรักษาสันติภาพ (Indian Peace-Keeping Force-IPKF) จำนวนประมาณ 70,000 คน เข้าไปปลดอาวุธขบวนการแบ่งแยกดินแดนพยัคฆ์ มิฬิในศรีลังกา จนกลายเป็นชนวนแห่งความขัดแย้งซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ และนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างทหารอินเดียกับกบฏมิฬิ รวมทั้งแนวร่วมปลดปล่อยประชาชนชาวสิงหลก็เกิดความแย้งกับรัฐบาลศรีลังกาอย่างรุนแรง จนพรรคสวโมคตีแห่งชาติของนายธสิงห์ เปรมาคาสา ได้แถลงนโยบายว่าจะให้กองทหารอินเดียออกจากศรีลังกาตามสัญญาซึ่งหมดสัญญาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1989 แต่นายราชิฟ คานธี นายกรัฐมนตรีอินเดีย ได้ทวงเหนี่ยวการถอนทหารตั้งกล่าวเรื่อยมา เมื่อครบอายุตามสัญญาโดยยิ่งเหตุผลว่าอินเดียยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการสร้างสันติภาพขึ้นในบริเวณที่มีความขัดแย้งตั้งกล่าวนี้

ความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้ขยายตัวออกไป จนกระทั่งถึงกำหนดการจัดประชุมสุดยอดของ SAARC ครั้งที่ 5 ซึ่งศรีลังกาได้รับมอบหมายจากที่ประชุมสุดยอดครั้งก่อนให้ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมขึ้นในปี ค.ศ.1989 ศรีลังกาได้ปฏิเสธที่จะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมครั้งนี้ขึ้น ทรบาคที่ยังมีทหารอินเดียอยู่ในศรีลังกาและเรียกร้องให้มีการถอนทหารอินเดียออกไปจากศรีลังกาโดยด่วนซึ่งทำให้การประชุมสุดยอดของ SAARC ครั้งที่ 5 ประจำปี ค.ศ.1989 ต้องถูกเลื่อนออกไปอีก 1 ปี และมัลดีฟส์ได้รับมอบหมายให้จัดการประชุมสุดยอดของ SAARC ครั้งที่ 5 ในปี ค.ศ.1990 แทนศรีลังกา เพื่อลดความตึงเครียดในสายสัมพันธ์ระหว่างอินเดียกับศรีลังกา ในที่สุด รัฐบาลอินเดียได้ตัดสินใจถอนทหารชุดสุดท้าย จำนวน 2,000 คน ออกจากศรีลังกา ในวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ.1990 หลังจากที่เข้าไปปฏิบัติการในศรีลังกาเป็นเวลาถึงสองปีครึ่ง การปฏิบัติการครั้งหนึ่งของอินเดียจะติดตามตริงใจชาวศรีลังกาไปอีกนาน เนื่องจากความผิดพลาดอย่างใหญ่หลวงของกองกำลังรักษาสันติภาพของอินเดียที่ไม่สามารถแยกแยะประชาชนผู้บริสุทธิ์ออกจากพวกกบฏหัวฟัดแบ่งแยกดินแดนได้ ทำให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์ล้มตายลงมีไม่น้อย (Time, April 2, 1990: 12)

4.3.4 ความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีขนาดเล็ก

ประเทศเพื่อนบ้านที่มีขนาดเล็กทั้งหลาย ซึ่งได้แก่ เนปาล ภูฏาน และมัลดีฟส์ มีความรู้สึกกลัวและหวาดระแวงอินเดีย เนื่องจากอินเดียมีได้ปฏิบัติกับกลุ่มประเทศที่มีขนาดเล็กเหล่านี้ ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีความเท่าเทียมกันทางด้านเอกราช และอธิปไตยแห่งดินแดน เนื่องจากการที่อินเดียได้ผนวกสิกขิม (Sikkim) เข้าไว้เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอินเดีย (India's Annexation of Sikkim) และทำให้สิกขิมไม่มีเอกราชอย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้ภูฏานและเนปาล มีความหวาดกลัวว่าอินเดียจะขยายอิทธิพลของอินเดียเข้ามาในเขตทั้งสอง เนื่องจากความสำคัญของเนปาลและภูฏานที่เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ระหว่างอินเดียและจีน ทั้งนี้ที่อินเดียได้เอกราชในปี ค.ศ.1947 รัฐบาลอินเดียได้ประกาศอย่างชัดเจนว่าอินเดียมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าแทรกแซงกิจการภายในของประเทศทั้ง 2 ที่ตั้งอยู่ในแถบเทือกเขาหิมาลัย ในความเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามที่จะเป็นภัยคุกคามโดยตรงกับความมั่นคงปลอดภัยของอินเดีย (Atiur Rahman 1986: 18)

เนปาล

เนปาลอาณาจักรแห่งเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งไม่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติมาก่อนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอินเดียมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ.1950 ภายหลังจากจีนเข้าครอบครองทิเบตในปี ค.ศ.1950 อินเดียได้แทรกแซงเข้าไปในประเทศเนปาลในแทบทุกด้าน รวมทั้งการปฏิรูปการปกครองที่ทำให้เป็นระบบกษัตริย์อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ การแทรกแซงเข้าไปในประเทศเนปาลดังกล่าวนี้ ได้รับความต่อต้านจากผู้นำของเนปาลทุกกลุ่ม ภายหลังจากการเสด็จสวรรคตของกษัตริย์ตรีภูบัน (King Tribhuban) ซึ่งนิยมอินเดียแล้ว กษัตริย์มเหศวรา (King Mahendra) ได้จำกัดบทบาทของอินเดียในการเมืองภายในของเนปาล โดยประกาศยกเลิกคณะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในเดือนธันวาคม ค.ศ.1960 รวมทั้งได้แสดงบทบาทที่ขัดแย้งกับอินเดียในทุกเรื่อง อินเดียตอบโต้โดยยินยอมให้พวกกบฏชาวเนปาลปฏิบัติการต่อต้านระบบกษัตริย์ตั้งฐานที่มั่นในดินแดนของอินเดียในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเนปาล และอินเดีย เริ่มสิ้นคลอนและเต็มไปด้วยความตึงเครียดเป็นเวลาหลายปี เนปาลได้กระชับความสัมพันธ์กับจีนมากขึ้นทั้งในด้านการค้าและการคมนาคมสื่อสาร เพื่อตั้งใจมาถ่วงดุลย์กับอินเดีย หลังจากเดือนตุลาคม ค.ศ.1962 ซึ่งอินเดียและจีนได้ทำสงครามเกี่ยวกับปัญหาเรื่องดินแดนอินเดียได้ลดทอนที่ที่แข็งกร้าวลง โดยเฉพาะหันมาดำเนินนโยบายต่อต้านและปราบปรามพวกกบฏชาวเนปาลที่ต่อต้านระบบกษัตริย์ที่หลบซ่อนและมีฐานที่ตั้งอยู่ในอินเดีย ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้ง 2 ตีขึ้นเป็นลำดับ และได้มีการขยายความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจอีกสองครั้งด้วย การเจรจาระหว่างอินเดียและเนปาลในปี ค.ศ.1976-1977 เพื่อแก้ไขสนธิสัญญาการค้า และการผ่านแดนที่ทำขึ้นในปี ค.ศ. 1971 ระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ได้ทำให้เนปาลมีความรู้สึกวิตกกังวลเพิ่มมากขึ้น ในความเสียเปรียบในการที่เป็นรัฐที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Land-Locked State) (L.E. Rose and S. Kumar 1980: 250)

ความวิตกกังวลของชาวเนปาลดังกล่าวนี้ เป็นจริงดังที่ได้คาดหมายไว้เนื่องจากอินเดียได้กดดันให้เนปาลปฏิบัติตามเงื่อนไขในการทำสัญญาทางการค้าและการผ่านแดนฉบับใหม่ แทนที่สนธิสัญญาการค้าและการผ่านแดนฉบับเก่า ซึ่งหมดอายุในวันที่ 23 มีนาคม 1989 นอกจากนี้ อินเดียยังได้ประกาศปิดด่านการค้า 13 แห่งใน 15 แห่งที่อยู่ตลอดแนวพรมแดน 1,750 กิโลเมตร (พจนานุกรม ประศัลภ์พงศ์ 2533: 258) จนเนปาลต้องประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ครั้งใหญ่ที่สุด ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1989 เนื่องจากอินเดียต้องการให้ข้อความในสนธิสัญญาฉบับใหม่ครอบคลุมสนธิสัญญาในการส่งสินค้าผ่านแดนของอินเดียด้วย ความขัดแย้ง

ระหว่างอินเดียกับเนปาลดังกล่าวนั้นนอกจากจะสร้างความเสื่อมเสียให้กับอินเดีย ในฐานะเป็นประเทศใหญ่แล้วยังผลักดันให้เนปาลเปิดความสัมพันธ์กับจีน ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกันทางภาคเหนือและกับบังคลาเทศ ซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับทางด้านตะวันออก จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้เนปาลกับจีนและบังคลาเทศรวมทั้งประเทศอื่นๆ ในเอเชียใต้ มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน จนมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นและส่อเค้าว่าจะทำให้เกิดเป็นแนวทางการเมืองระหว่างประเทศในเอเชียใต้ที่กระชับแน่นขึ้น ระหว่างปากีสถาน จีน เนปาล และบังคลาเทศ ซึ่งจะมีผลต่อการกดดันต่ออินเดียอย่างมากต่อไปในอนาคต

ภูฏาน

ในช่วงยุคล่าอาณานิคม ภูฏานตกอยู่ภายใต้การเป็นรัฐอารักขาของบริติชอินเดีย (British India's Protectorates) ภายหลังจากที่อินเดียได้รับเอกราชในปี ค.ศ.1947 แล้ว อินเดียก็ไม่ได้ประกาศยกเลิกสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นรัฐอารักขา ระหว่างภูฏานกับบริติช อินเดีย ในอดีตแต่ประการใด นอกจากนี้ อินเดียยังได้ลงนามในสนธิสัญญาฉบับใหม่กับภูฏาน ในปี ค.ศ.1949 เพื่อยกสถานะของการเป็นรัฐอารักขา (Protectorate Status) ซึ่งในสนธิสัญญาฉบับใหม่นี้มีข้อกำหนดที่เข้มงวดกว่าฉบับเก่า ดังนั้น อินเดียจึงเป็นประเทศเดียวในเอเชียที่มีรัฐอยู่ในความดูแล (Atiur Rahman 1986: 19) ในปี ค.ศ.1971 ภูฏานได้เข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยการอนุมัติจากอินเดีย และพยายามรักษาสถานะของความเป็นชาติเอกราช เจกเช่นเดียวกับชาติอื่นๆ ในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา ที่ทำสงครามเพื่อการปลดแอกสู่ความเป็นเอกราช ความสัมพันธ์ระหว่างอินเดียและภูฏานได้ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้นในช่วงรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี โมรารจี เดชาย ของอินเดีย ซึ่งได้มีการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต ในระดับเอกอัครราชทูตระหว่างกันขึ้น

มัลดีฟส์

มัลดีฟส์ เป็นประเทศหมู่เกาะในมหาสมุทรอินเดีย อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดียและศรีลังกา มีพื้นที่ 115 ตารางไมล์ และมีประชากรประมาณ 200,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนิกายสุหนี่ (Sunni) (สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 13 ฉบับที่ 50: 1394) มัลดีฟส์ เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อภูมิภาคมาจนถึง 2 ประเทศ ในช่วงสงครามเย็นและอินเดียต้องการให้มัลดีฟส์ดำรงสถานะความเป็นกลาง (Neutral) เพื่อมิให้เป็นที่ตั้งของฐานทัพ

ใดๆ ของอภิมหาอำนาจทางทหาร มัลดีฟส์จึงเป็นประเทศที่อินเดียให้ความสนใจในความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในประเทศนี้เป็นพิเศษ อาทิเช่นในวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ.1988 ได้เกิดรัฐประหารขึ้น โดยทหารรับจ้างชาวศรีลังกาประมาณ 150 คน ซึ่งเป็นสมาชิกองค์การอิสลามพัยครัมพิอ์แลม ได้บุกเข้ายึดทำเนียบประธานาธิบดี และสถานที่ราชการที่สำคัญ เพื่อยึดอำนาจการปกครองแต่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของฝ่ายรัฐบาล ได้ทำการต่อต้านและนำตัวประธานาธิบดีโมมูน อับดุล เกยม (Maumoon Abdul Gayoom) และบุคคลสำคัญไปหลบภัยที่กองบัญชาการหน่วยรักษาความปลอดภัยได้สำเร็จ ภายใต้สถานการณ์ที่ตั้งเครียดนี้ประธานาธิบดีโมมูน อับดุล เกยม ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือไปยังรัฐบาลอินเดียและศรีลังกาอีกสองแห่งทันทีที่ได้รับ การติดต่อขอความช่วยเหลือมา นายกรัฐมนตรีอินเดีย นายราจีฟ คานธี (Rajiv Gandhi) ได้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรีฉุกเฉินและมีมติให้ส่งทหารจำนวน 1,600 คน ไปยังมัลดีฟส์เพื่อปราบปรามการรัฐประหารครั้งนี้โดยใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ท่าอากาศยาน Ratualana ทางตอนใต้ของกรุงโคลัมโบประเทศศรีลังกา ในที่สุด ทหารอินเดียก็ควบคุมสถานการณ์ดังกล่าวไว้เป็นที่เรียบร้อย ในวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ.1988 จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้ อาจกล่าวได้ว่า มัลดีฟส์มีลักษณะของการเป็นรัฐในอารักขาของอินเดียโดยพฤตินัย และสภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้ง 2 จึงมีลักษณะที่ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติกัน มากกว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนปัญหาความขัดแย้งเหมือนกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ของอินเดีย

